

FAMICULU FAMICULU

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Cugetări despre valórea si desvoltarea caracterului.

(Urmare.)

II. *Definițiunea caracterului; elu se tiéne mai vertosu de facultatea vóintiei; analisea acestei-a.* Ea, imperat'ia caracterului va veni, póte veni — prin buna educatiune. Asiá este; cá-ci omulu in regula generala e acea, de ce-lu vei educá. In generalu contine multu si mare adeveru dis'a celebrului Leibnitz: „Dati-mi in mana crescerea tenerimei, si ve voiu regenerá genulu omenescu.“

Cu ast'a inse nu vomu nicedecátu se afirmámu, cá educarea ar' poté face in tóte casurile totulu in acestu respectu. Cá-di chiaru si din sementi'a cea mai alésa si curata demul'teori resare, in urm'a a diverse influentie stricatióse, numai polomida. Intogmai si in afacerea educárii. Cea mai ingrighita educare inca ajunge nu odata, din diferite cause cátu accidentali cátu mai neaccidentali si neinlaturabili, la rezultate multu puçinu funeste. Ce dícemu? Educarea nu arareori, alesu in epoc'a nóstra materialistico-egoista, si-frustrédia si sedarnicesce, dorere, ea insasi din capulu loculu scopulu intentiunatu, candu pare cá in-adinsu se sílesce a formá din plapandii baietiei ori-ce alt'a pe lume, numai ómeni de caracteru nu.

Si cu tóte aceste in caracteru diace punctulu cardinale, prelanga care trebue se se inverta, care trebue se-lu atientésca o educare ratiunale si sanetósa, o educare demna de acestu nume. Ai formatu din copilulu ori elevulu ten omu de caracteru: cu acést'a i-ai datu tesaurulu celu mai pretiosu pe pamentu, i-ai datu totu, l'ai facutu omu intregu. In casulu opusu educatulu e condamnatu a fi in tóta viéti'a sa pentru seue si pentru societate asiá-dícundu numai diumetate de omu, ba din punctulu-de-vedere moralu amu poté díce chiaru neomu; éra acést'a in butulu talenteloru

sale naturali póte escelinti, si in butulu scientieloru si cunoscintieloru cum si abilitátiloru inca pe atátu de eminenti, castigate in cursulu educatiunei.

Se ne întrebámu dara, ce e caracterulu? Ce întielegemu proprie sub acestu cuventu, pre cátu de multu venturatu, folositu si laudatu, pre atátu de raru tradusu in realitatea vietiei? Respunsulu ar' suná pe scurtu: rectitudinea séu moralitatea constante a vietiei, séu, cá se graimu cu Rothe,¹⁾ moralitatea prefacuta in viétiá personala. Obiectulu inse are lipsa de lamurire si desfasiore mai detaiata, dreptu ace'a dícemu: caracterulu unui individu stá in ace'a consecintia a vóintiei lui si a fapteloru purcediatórie din vóintia-i prin care pre aceste porurea le subordina unoru maxime practice morali, ér' pre tóte unui principiu supremu morale.

Din definițiunea acést'a e invederatu cá desí facultátile atátu cunoscutória cátu si semtítoria ale sufletulu inca au buna parte in caracteru si intru formarea lui, elu totusi apartiene mai vertosu la facultatea vóitória. De acea vrendu a esaminá mai cudeamenuntulu fiinti'a caracterulu, e necesariu a se considerá diversele graduri de manifestatiune a facultátii nóstre vóitórie. Cari suntu acele graduri? Suntu stremurulu séu boldulu si instinctulu, dorinti'a séu poft'a, aplecarea, afectulu si pasiunea, voi'a, electiunea cu decisiunea cá premergatóriele faptei, si asiá venimu in fine la efaptuirea séu lucrarea propria.

Se le luám aceste in ordine, si se facemu in scopulu nostru o mica analise psichico-filosofica a vóintiei.

¹⁾ Rothe Ethik, I. §. 637.

Pe gradulu primu și în punctulu-de-mâncare, cându este vorb'a de voiintia, dâmu de stremuru și instinctu. Stremurulu cu instinctulu, asta proprietate multu puțin comuna omului cu animalele neratiunali, înca nu e voiintia, fiindu că lipsește din elu precugetarea, propusulu și conscirea tientei. Ce e dara dînsu? O facultate originaria, o potere innascuta și de-sene-activa, carea se sterness și descépta nu numai prin inriurinti'a semtiurilor corporali, conforme carei vorbim de stremurulu fόμεi, setei, misicarei scl., ci și prin alte conditiuni și stări, în carile 'ne aflâmu; de unde luâmu că esistenti stremurii socialității și alti asemeni.

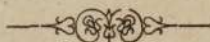
Pe temeiulu stremurului și din stremuru se nasce poft'a séu dorirea prin ace'a, déca stremurii i-indestulim mai de multeori în acel'asi modu. Diferinti'a între stremuru séu boldu și între pofta stă în ace'a, că poft'a póte fi și positiva și negativa, precandu stremurulu totdeun'a e positivu. Afara de ace'a cestui-a i lipsește conscirea, asiá câtu cu alte cuvente stremurulu l'amu poté numi nesuintia neconsciuta, pana candu poft'a e nesuintia conscia despre ce'a ce va și poffesce; cu alte cuvente: poft'a e stremuru séu instinctu consciutu.

Déca apoi poft'a din tempu în tempu se repetiesce, innoiesce și viviifica, atunci se face din ea aplecare, ce'a ce în fundamentu deasemenea nu e alta ce, decâtu stremuru, stremuru intaritu, invertosiatu și potenciatu.

Cele mai înalte graduri ale stremurului sunt înse afectulu și pasiunea, dóue stări psihice afini, amendóue producte ale poftei ajunsse la dominatiune. Dara desí sunt afini și sémena multu la olalta, deórace ambele restringu liber'a determinatiune a omului și asiá-dícundu innadusiescu conscirea-i, ast'a înse la efectu e lucru numai momentanu, precandu la pasiune e de tiéisiu. Altmintre ambele se potu numi, cumu și sunt aievea, unu soiu de orbia sufletésca, afectulu suprimendu preste totu judecat'a și activitatea ratiunei, éra pasiunea suprimendu vócea ratiunei prin irecusabil'a pornire a patimeloru în anumite directiuni unilaterali; ¹⁾ care orbia la afectu e, cá se graimu asiá, óresí-cumu unu morbu acutu, éra la pasiune morbu cronicu. Diferescu mai departe afectulu și pasiunea cu privire la numit'a orbia în acelu respectu, cá precandu omulu pasiunatu se aréta orbu fația de ori-ce lucru ce cade afara de cerculu și sfer'a pasiunei sale, fația înse de cele, ce se cuprîndu înleintrulu acelu cercu, documenta fôrte mare agerime și prevedere intru alegerea midiulóceloru ducutórie la scopu, ce'a ce despre omulu afectosu nu potemu afirmá.

(Va urmá.)

Dr. GREGORIU SILASÍ.

Unu Don Juan.

— Novela. —

(Urmare si fine.)

VI.

Tiurlóea este o móra destulu de pitorésca situata dincolo de satulu Banés'a. Robile ei sunt mênate de apa care se scurge dintr'unu lacu învecinatu.

Mór'a e totu-deodata și cárcîma. Sub unu umbrariu rusticu, patru pari batuti în paméntu supórta nisce scânduri; acést'a este més'a. Lavitiile sunt construite în acel'asi stilu. La dorintia, tí-se scotu imediatu pesci víi din lacu și tí-se prepara intr'unu tîmpu fôrte scurtu o minunata ciorba cu borsiu și pesce friptu pe carbuni, pe care le adapi cu unu vinu curatu românescu cá m aspru, dar' gustosu. În acel'asi tîmpu nisce lautari de tíera te servescu cu repertoriulu loru cá m restrinsu.

Nu departe de móra și cárcîma se întinde padurea.

Pe tîmpu frumosu, mai alesu primavér'a, vinu aci multi Bucuresceni, carii iubîndu contrastele, parasescu trotoarele capitalei, birturile și cafenelele lucsóse, pentru a se bucurá cátev'a cé-suri de aerulu parfumatu alu padurei, pentru a mánca din strachini de paméntu cu línguri de lemnu și a bea vinu din ulcióre. Este unu sentimentu aparte, care nu e lipsitu de multu farmecu, se te poti bucurá de simplicitatea rustica, ba chiar' primitiva, asiá dícundu la portile capitalei.

De multe ori óspetii se îndémna atátu de bine unii pe altii, încátu pléca de aci nóptea târdfu și intr'o stare mai multu ori mai puțin... vesela.

Alecu se aflá aci cu martorii sei înainte de nóue óre. Bietulu baiatu dormise prostu de totu și acum sémntiá mare sfêrsiéla la stomachu. Palidu cá unu mortu și cu figur'a melancolica a lui Don Quijote dela Mancha, elu nu prea inspirá mare incredere. Pe drumu, de diece ori í-i venise pe buze cuvéntulu de „impacare," dar' nu cutezase se-lu pronuncia de frica se nu se faca de rîsu.

Costica cerú cáte o tíuica și unu covrigu.

Alecu desiértá paharulu cá unu automatu, dar' caldur'a binefacatóre ce í-se coborí de-odata în stomachu 'lu mai inviorá nitielu.

— „Nu mai vine Mustacescu," dîsè elu, „a-si vrea se terminam odata.“

Ofícieriulu se uitá la orologiu.

— „Inca nu suntu nóue óre," observá elu. „De altcumu o se aveti tîmpu destulu cá se ve omorfti.“

Alecu se înfiorá. „Cum?„ se gândiá elu, „se moriu acum, în flórea vêrstei, cându natur'a e atátu de vesela, cându paserile cánta atátu de armoniosu, cându totulu suride plinu de bucurie și de sperantia, atunci eu se dîcu adio acestei frumóse lumí? Nu, mai bine me voiu impacá. Va fi póte

¹⁾ I. Popescu *Psychologia empirica*, edit. II. Sibiu 1887, pag. 304.

unu momentu de umilire, dar' viéti'a nu merita ea atât'a sacrificiu?"

— „Éta si Mustacescu cu ai sei," dîsè Lanciovici.

Mustacescu, presentându tóte aparintiele sângelui rece si ale liniscei sufletesci, abiá nitielu mai seriosu decâtu alta-data, sarí josu din trasura impreuna cu marturii sei si vení spre Mofturescu.

Toti se salutara.

Alecu erá se deschida gur'a, pentru a propune, cá ce'a ce s'a întemplat se remâna uitatu, cându o privelesce neasceptata 'lu pironí pe locu si-lu lasà cu gur'a cascata.

Principes'a Sîepcicof intr'unu costumu de amazóna, care o priúdea de minune, treceá calare in trapulu unui escelentu calu englezescu. Unu fetioru o insoáia la câtí-v'a pasi mai inapoi.

Costica însusi fú surprinsu si cáin incurcatu de acésta infaçisare, ba chiar' principes'a avú unu gestu de mirare, dar' 'si continuá drumulu respundiéndu cu amabilitate la salutarea respectuósa a tineriloru.

Vederea principesei schimbà cu totul cursulu ideiloru lui Alecu. Tóta furí'a î-i umplú din nou sufletulu si-i infierbentà sângele.

— „E timpul, Domniloru, se terminamu," dîsè elu cu o energie, care surprinsu pe toti cei de façia.

Erá evidentu, cá eroulu nostru cresceá in consideratiunea amiciloru sei. Curagiulu, fie elu chiar' aparentu cá alu lui Alecu, gasescé totude-a-un'a admiratori.

Toti se indreptara spre padure si profitându de singuratatea ce domniá aci, cá-ci nici mór'a nu umblá, alesera unu locu avantajosu la umbra.

Repedienu mesurà distanti'a, pe cându Costica, la invitarea generala, incarcà armele.

In tîmpulu acest'a Alecu stá cu braçiele incruçisiate pe pieptu — positi'a lui favorita — cu capulu redicatu cu mândrie si cu ochii pierduti in directiunea, in care disparuse principes'a.

Mustacescu se apropiá de elu.

— „Inainte de a ne omori," î-i dîsè seriosu, „te rogu Alecule, se ierti glum'a prósta, ce am făcutu cu d.-t'á; nu credeám cá o se te superi. Primesce totu-de-odata felicitarile mele pentru bun'a infaçisare ce ai la primul d.-t'ale duelu."

Alecu nu se mişcà, par'ca nici nu audíse.

— „E gat'a, Domniloru, alegeti-ve armele!" strigà ofiçieriulu.

Abiá atunci se desceptà Alecu din gânduri, puse mân'a la întemplare pe unulu dintre pistóle, si atunci sîmtí unu fioru rece, cá de mórte, strabaténdu-lu dela capu pâna la petióre.

Totulu erá dar' sfîrsítu!

Repedienu aretà locurile adversariloru.

— „Vizati, Domniloru," comandà Costica. „Voiu bate de trei ori in palme. La a trei'a lovitura descarcati armele. Un'a!... dóue!... trei!"

Dóue puşcaturi resunara la unu micu intervalu.

Alecu cadíu la paméntu. Mustacescu remase in petióre cu pistolulu fumegându in mân'a drépta.

— „Ce insemnéza ast'a?" strigà Lanciovici spariatu adresându-se cátra ofiçieriu. „Ai pusu glóntie in pistóle?"

— „Aş! N'am pusu decâtu érba¹⁾ si nitica hârtia... cá se sune!"

— „Atunci nu mai intielegu ce e," si doctorandulu alergà la Alecu, care stá lungitu la paméntu fára mişcare si palidu cá unu mortu.

Toti amicii î-i incungiuráu spariati. Lanciovici pí-ai pulsulu, cautà ran'a.

„E lesínatu," dîsè elu zimbindu. „Detunatur'a neobicínuita i-a facutu reu bietului baiatu. Luncene, fii bunu, du-te la móra si cere nitielu otietu."

Atrasa de sgomotulu detunariloru, principes'a Sîepcicof se întorceá in galopu si se apropiá de grupa. Cu usiorinti'a unei artiste dela circu sarí singura din siea si aruncà frênele in mân'a fetiorului. Ea vení apoi dreptu la Costica, care-si descoperí capulu.

— „Ce s'a întemplatu aci?" dîsè principes'a in rusesce cu vócea ei melodiósa. „V'ati batutu?"

— „Nu eu, d.-na Principesa," respunse Costica rosíndu nitielu. „Suntu numai marturu. Dar' a fostu o gluma; domnulu este numai lesínatu."

— „Asiá? Me spariasemi, cându am audítu detunarele."

Nu mai scfu in ce cantioneta comica, mi se pare in Surugiulu, marele nostru Alexandri istorisesce despre unu Greu lesínatu, care cându aude vorbindu-se de masline, 'si vine in fire si incepe se-si suga buzele.

Vócea principesei avú acel'asi efectu asupr'a lui Alecu.

Elu se desceptà, deschise ochii, se redicà pe jumetate si vediu pe frumós'a femeia.

O bucurie de nedescrisu se iví pe façi'a lui.

— „Ah! Rosalindo!" delirà elu. „Angerulu inimei mele! Ai venitu se me vedi murindu pentru tine? 'Ti multiamescu si te iubescu."

— „Ce díce?" întrebà principes'a care nu sciá românesce.

— „Dómna," respunse Costica incurcatu, „in-tr'adeveru nu sciu déca trebuie se ve spunu."

— „Mi se pare, cá se adreséza cátra mine. Ori ce ar' díce, te autorisezu se mi-o spui."

— „Bietulu baiatu aiuréza, Dómn'a mea. Vederea d.-vóstra i-a zapacitu capulu, ve spune in delirulu seu, cátu ve... iubescu."

Femei'a cea mai deseversíta din lume e totu femeia si se sîmte magulita de unu omagiu, veníndu chiar' de josu.

Principes'a suríse si spre mirarea tuturoru intinse lui Alecu frumós'a s'a mâna, din care sco-sese manusi'a de piele de Suedi'a.

Eroulu nostru, totu aiurându, se redicà in genunchi, cuprinse ace'a mâna divina intre améndoue mânile s'ale si o sarutà cu acel'asi respectu, cu care in copilarie sarutáse icón'a Maicei Domnului.

¹⁾ Prafu de puşca.

Principes'a zimbiá mereu. Se sêntiá fericita, cã cu atãtu de puçinu lucru poteã fericí pe unu omu. Apoi se întorse, facù ofiçieriului unu semnu de adio amicalu si-i dîsè totu in rusesece:

— „Vino, de-mi spune astadi, cum s'a terminatu.“

In acel'asi tẽmpu incalicã cu ajutoriulu lui Costica si plecã in galopu aruncãndu o ultima privire prietinõsa asupr'a tineriloru, carii o salutara.

Ofiçieriulu se uitã dupa ea, pâna cându o pierdù diu vedere in satu, apoi întorse ochii cãtra Alecu.

Acest'a totu stã in genunchi, zimbindu cá unu idiotu s'i inchiuãndu-se:

„Acum slobodiesce pe robulu teu, stapãne etc.“

Apoi se scolã in petiõre, se uitã la amicii sei, carii 'lu incungiurãu spariati, si zimbindu le dîsè cu blãndetia:

— „Ati venitu se asistati la nunt'a mea cu Rosalind'a? Ea me iubesece multu, dar'... ce folosu? eu trebue se moriu, onõrea 'mi cere acestu sacrificiu.“

Elu ingalbení si cadíu din nou la pamẽntu Lanciovici se aruncã asupra-i.

— „Lucrulu e mai gravu, decãtu credeãm,“ dîsè elu dupa o pausa, „va trebui se-lu ducu la spitalu.“

Dupa o bóla grea, in care Alecu siovãi multu tẽmpu intre viétia si mõrtè, in sfãrsitu, multiamita ingrigiriloru lui Lanciovici, se insanatosiã.

Se schimbã cu totulu bietulu baiatu. Deyení seriosu, melancolicu, nu mai voiã se auda de femei, se hotariã chiar' se se retraga la tíera la mosi'a frate-seu, si aci in sãnulu naturei, se-si creeze o nõua viétia.

Preste câtiv'a ani dela cele istorisite, audii cá s'a insuratu cu o fèta simpla dela tíera si cá traiesce fericitu . . .

Inainte de a plecã la mosia, Alecu intr'unu momentu de slabitiune sufletesca 'mi istorisiã aventur'a s'a cu Rosalind'a si, cá conclusiune, adaogã: „Vedi, câtu de nebunu am fostu? Fã ce vrèi cu povestirea mea, am pecatuitu destulu, a-si meritã spre pedèpsa, se fiu pusu si la . . . gazeta.“

Fia voi'a t'a, bunule Alecu.

Iosif Popescu.

Eu amu visatu . . .

Eu amu visatu copila,
Cã tu ai fostu moritu . . .
O! ce dorere-adènca
In inim'am sêmítu.

Prea tristu in zori de dñua
Mi-am dñsu oftãndu usioru:
— Dar' totusi nu se póte,
Cã-ci àngerii nu moru!

I. T.

Judetiulu.

— Romanu istoricu. —

(Urmare.)

Cortulu Domnitoriului, care erã totu-odata comandantu supremu alu acestei õste, erã asediatu in mijloculu taberei si se destingeã de celelalte, nu numai prin marime ci s. prin frumseti'a s'a.

Bathori mesurã cu pasi nelin sciti àngustulu spatiu ce-i stateã la dispositiune in cortulu seu.

Asceptã pe judetiulu Brasiovului Michailu Weiss, pe care-lu chiasmase aici in tabera cá se-i spuna, cá dupa o lunga chibzuèla cu capitaniu sei hotariãse a tiènè aici pieptu Vlahiloru si cá spre acestu scopu erã datoru sei trimita indata tóte trupele ce aveã la dis ositiune in urbea Brasiovu.

Dupa socotèl'a s'a, Weiss ar' fi trebuitu se fi venitu dejã. Intãrdiãrea judetiului nu erã semnu bunu.

I-i erã téma lui Bathori, cá si lui i va veni din partea Sasiloru acel'asi respunsu pe care 'lu primise Moise Secuulu, adeca unu brutalu refusu.

Zadarnica i-ar' fi fostu, in asemenea casu, isbènd'a ce elocinti'a s'a repurtase acum asupr'a capitaniloru sei, care dintru àntãiu nu voise se scie nimicu despre o abatere dela prim'a dispositiune, dupa care n'aveã se se bata cu Romãni in tíer'a loru si care se invoisera apoi dupa o cuvèntare staruitorè a lui Bathori, se primèasca aici la Predealu batali'a ce lè-ar' oferí Sierbauu Voda.

Dar' capitaniu pusesera o singara, o esentiala conditiune.

Acèsta conditiune erã cooperarea Brasioveniloru.

Bathori asceptã cu nerabdare crescũda so-sirea lui Michailu Weiss

De-odata se facù unu sgomotu straniu dinaintea cortului seu.

Santinel'a nu voiã se deã intrare la nisce persõne, care staruiau se fia duse inaintea lui Bathori.

„Domnitoriulu este ocupatu cu alte grigi, n'are vreme pentru femei,“ dñcea santinel'a.

„Lasa-ne se intramu pe raspunderea nõstra,“ i replicã o vóce, vei vedè, cá Vod'a va fi multiamitu de prad'a ce-i aducemu.“

Bathori, care andise acestu dialogu, mersese la intrarea cortului si desfacũdu pènz'a strigã:

„Ce este?“

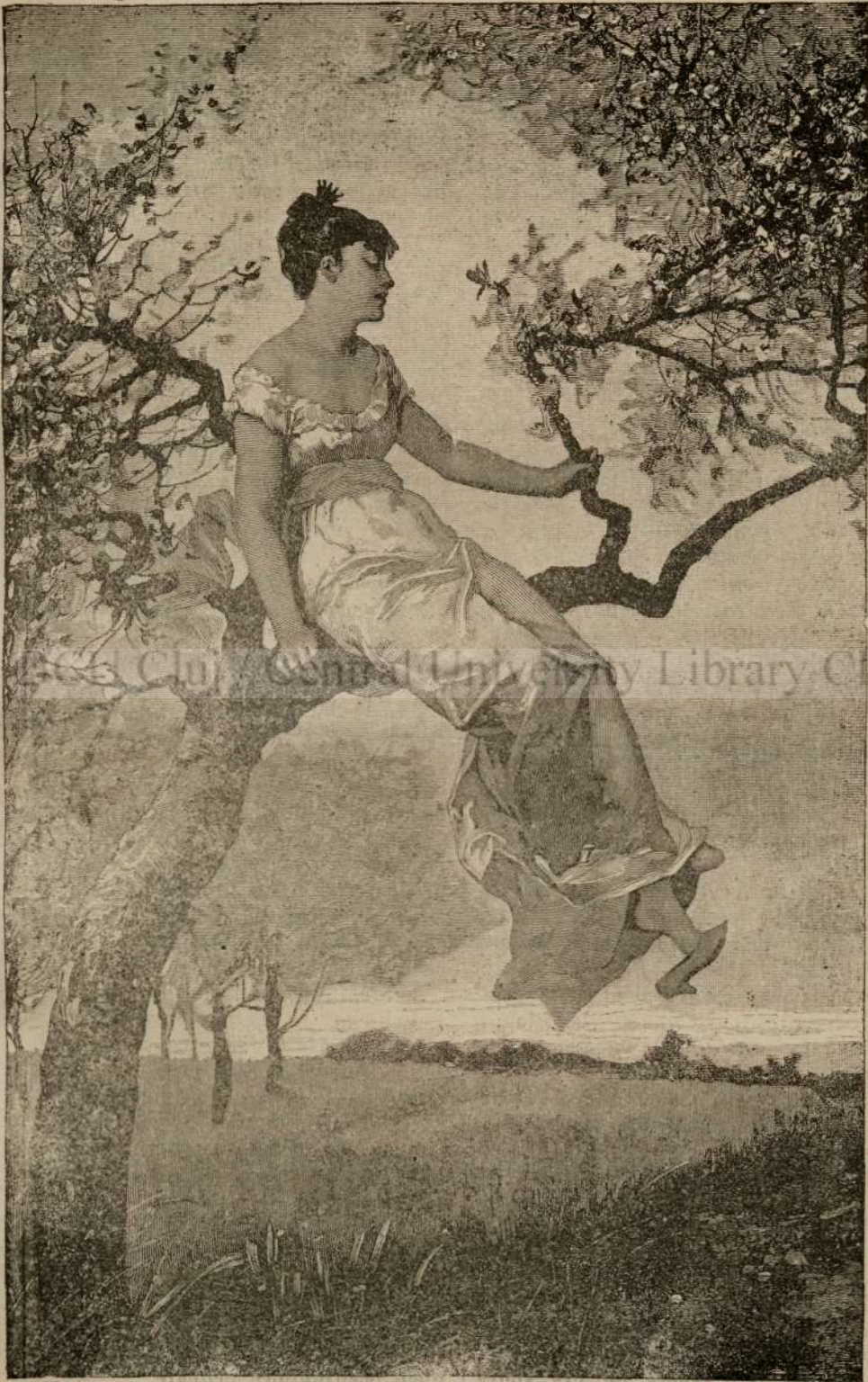
Santinel'a respunse indata:

„Doi dintre ostasii Mariei t'ale, ceru se le permitu a intrã cu o fèta prinsa de ei la Maria-T'a.“

„Lasa-i se intre,“ respunse Bathori si se retrase in interiorulu cortului asceptãndu acolo cu õre-care interesu desnodarea acestui intermezu, care i aduceã puçina variatiune in preocuparile s'ale si inca o variatiune placuta.

Jãnos, Dénes si Laczi cu Rucsandr'a in mijloculu loru, cã-ci ei erã, intrara.

Rucsandr'a erã palida dar' reculèsa. Palõrea i dadeã unu farmecu ademitoriu.

In natur'a libera.

Faça lui Bathori se inseninà la vederea acestei fiintia atât de frumoasa.

„Ce vreti?“ întrebà Vod'a pe cei trei Unguri, cã se scape cât mai curându de presentia lor.

Laczi, pe semne mai inimosu decât cei-lalti, ori fiindu-cã si-atribuía ste-si unu meritu mai mare la acésta afacere, cã-ci dupa-cum scimu, elu puse pe Rucsandr'a pe siéu'a calului seu si o aduse cu sine, Laczi dîcemu, luà cuvântulu si respunse:

„Se traiesci Mari'a-t'a. Gasindu pe acésta féta într'unu schitu, unde ne abatusemu, cã se facemu o mica rechisitiune, amu întrebatu-o cã cine este . . .“

Laczi nu potù se-si termine cuvântarea s'a, cã-ci in acelu momentu se audí santinel'a de-afara strigându:

„Cine-i acolo?“

„Judetiulu Brasiovului, Michailu Weiss,“ respunse o voce.

„Intra, poftimu de intra!“ cu aceste cuvinte Bathori Voda, uitându de totu ce erã impregiurulu seu, merse spre esirea cortului întâmpinându ast'feliu pe Weiss.

Acest'a nu erã puçinu uimitu de a gasi in cortulu Domnitoriului si alu comandantului supremu o féta, si inca ce féta!

O fiintia la a cãrei vedre resémî in inim'a s'a impetrita o mişcare, pe care o cunoscuse numai in tineretiile s'ale, cându cetia epistolele Agnitei Kemeli, pe care mai pe urma o luãse de soçia, cu tóte cã fisiculu ei nu corespundeã nicidecum cu inchipuirea ce-si fãcuse despre dên's'a. Acum pareã cã in persón'a Rucsandrei vede intrupatu dinaintea s'a idealulu tineretiloru s'ale. Weiss atât erã de impresionatu încãtu de-abiã fù in stare a-si esprimã omagiile s'ale dinaintea Domnitoriului seu.

Bathori observã incurcal'a lui si întielese cã erã causata de presentia fetei, deci se decise a lamuri indata acésta cestiune asupr'a cãrei'a nu erã orientatu inca nici elu insusi.

„Nu-ti poti explicã jupâne judetie,“ incepù deci Bathori, „presentia unei fiintie femeiesci in cortulu meu, pe tãmpulu cându trebuia se te asceptu pe D.-t'a.“

„In adevèru Mari'a-t'a,“ dîsè Weiss, aruncându inca o cautatura de focu asupr'a Rucsandrei, „nu sciu ce se fia.“

„Éta,“ 'lu intrerupse Bathori, „acesti trei ostasi mi-a adusu-o cã o prada ce a fãcutu-o in unu schitu din Valachi'a. Nici eu insumi nu sciu cine este, si ce se facu cu ea. Cine esci fa?“

Rucsandr'a desti nu întielesese întrebarea, cã-ci nu scia unguresce, totusi se sémî blesata de tonulu puçinu delicatu cu care i vorbise Bathori.

Se retrase uimita si nu dîsè nimicu.

Din ochii lui Weiss o sagéta de ura sburã spre Bathori, care privia pe féta zimbindu.

„Mari'a-s'a întréba, cã cine esci?“ indrasní Laczi a se amestecã si elu in vorba.

„Ti-am spus, — spune-i-o tu!“ replicã Rucsandr'a pe scurtu.

„Ce dîce?“ întrebã Bathori, care descoperia din ce in ce totu mai multu farmecu in faça fetei.

„Am indemnatu o se-ti spuna numele, Mari'a-t'a! Ea inse 'mi dîsè cã-lu sciu si prin urmare se ti-lu rostescu eu!“

„Ei bine . . .“ facù Bathori zimbindu mereu.

„Este fiic'a lui Sierbanu-Voda.“

„Fiic'a lui Sierbanu-Voda,“ esclamá Bathori plinu de mirare si cu multu interesu.

Cãtesi trei ostasi unguri detera afirmativu din capu, ér' preste faça lui Weiss sburase unu noru negru la acésta descoperire.

„Déca este fiic'a lui Sierbanu-Voda,“ reincépù Bathori dupa o mica facere, „trebuie se avemu mare grigia de ea, cã de unu odoru scumpu si plapându. Se se golésca cortulu celu mai apropiatu de lãnga cortulu meu si se se asiedie fét'a acolo. Plecati!“

Ostasii esira cu fét'a, care aveã tiênut'a unei regine, ér' nici-decum a unei sermane priusoniera.

Michailu Weiss, aprigulu judetiu alu Brasiovului, 'si pierduse cumpetulu si proverbial'a circumspectiune asiã de multu, încãtu erã aprópe gat'a se întrevie in favorulu Rucsandrei, dar' se stapêni la tãmpu si ast'feliu Bathori nu aflã nimic despre viforosulu interesu, ce Rucsandr'a insuflase napraznicu acestui barbatu maturu si cu reputatiunea de omu întieptu.

Dupa-ce remasera singuri, Bathori se adresã cãtra Weiss dîcându-i:

„Ei bine întiepte sositu-ai in fine, credeãm cã nu mai vti.“

„Drumurile suntu rele, Mari'a-t'a,“ replicã Sasulu, „si-apoi sutasii Brasiovului dintru ântãiu nici nu pré erãu dispusi a me lasã se trecu graniti'a.“

„Asiã!“ esclamá Bathori a cãrei faça se posomoríse, „nu voiãu se te lase a fi ascultatoriu de porunc'a Domnitoriului tiei.“

„Si-am fostu silitu se-i adunu de dóue, trei ori la sfatu,“ continuã Weiss neluându in séma observarea Domnitoriului.

„Asiã-dara sturintiei Domniei-t'ale, pré întiepte am se multiamescu cã ai potutu veni,“ observã Bathori silindu-se a fi afabilu.

„Am venitu se întrebu de poruncile Mariei-t'ale,“ replicã Sasulu circumspectu.

„Pentru-cã se întielegi vointi'a mea, va fi de lipsa se mergemu prin tabera, si se facemu o mica reeunóscere a terenului si a positiunei ce am ocupatu.“

„Suntu gat'a a te urmã, Mari'a-t'a,“ respunse Weiss cu óre-care veselie secreta, cã-ci ast'feliu i-se presentã posibilitatea de a revedé pe fiic'a lui Sierbanu-Voda.

Bathori esí cu Weiss, pe care-lu conduse prin tabera si càruia i aretà si-i explicã tóte avantajele positiuniloru ocupate.

Weiss 'lu ascultã numai cu jumetate urechi'a, cã-ci vedíuse si recunoscuse dinaintea cortului din stãng'a cortului domnescu, pe ostasii secui, cari adusesera pe Rucsandr'a, si de cându i vedíuse, ochii sei cãutãu mereu într'acolo, cu sperantia de

a zarî pe ace'a, care in modu atâtu de nemijlocitu i rapise tôte sêmfrile.

„Vedi iubite intiepte,“ i dîsè Bathori dupa ce-i esplicase insemnatatea fie-cârui punctu,“ că ar' fi unu mare pecatu, déca nu m'asiu folosî de acestu bunu privilegiu pentru a sdrobi si a nimici pe detestatulu Sierbanu. Atâtu suntu de petrunsu de idei'a, că n'ar' scapâ încâtu n'asiu pregetá nici o clipéla macaru de a-lu acceptá si a-i tiéné pieptu desí faim'a pretinde, ca ar' veni cu poteri indoite. Dar' capitaniî mei suntu de parere, că pentru a merge siguru de totu, trebuie se atragemu la noi si pe ostasi Brasiovlui.

Weiss din tôte espunerile lui Bathori, in strani'a s'a preocupatiune, intielesese numai atâtu, că Domnitoriulu Ardélului este avisatu la ajutoriulu seu.

Acésta descoperire redete Sasului increderea in sine. Că-ci tare 'lu descuragiá sêmtiulu elementariu, de care sufletulu seu fusese cuprinsu la vederea Rucsandrei si care de atunci mersese crescîndu, ast'feliu încâtu sasulu nostru devenise prad'a unei cumplite descuragiari din care 'lu scóse de-odata dîs'a descoperire.

„Brasiovlui in momentul de façia nu dispune de multi ostasi,“ respunse elu, „dara...“

„Sciám că aveti cá la vre-o diece mîi de resboinici!“ 'lu intrerupse Bathori cu vioitiune.

„Resboinici,“ repetá judetiulu si lucirea mai intensiva a ochiloru sei aretá că 'si regasis cumpeptulu pierdutu si ca spiritulu seu croise dejá planulu, ce aveá se-lu conduca la tielulu pe care cu puçinu mai naiate 'lu crediuse neabordabilu.

„Da, resboinici, am dîsu,“ esclamá Bathori cu nerabdare.

„Toti burghezii liberi ai Brasiovlui suntu resboinici,“ reluá Weiss, „dar' pentru cá se fia ostasi trebuie mai ántâtu adunati...“

„Ce'a ce nu se póte face in o dî, dóne, ast'a voiesci se dîci?“ adause Bathori din ce in ce totu mai iritatu.

„Ce'a ce nu se póte face fara cause legitime,“ replicá Weiss indrasnetiu.

„Fára causa legitima?“ intrebá Domnitoriulu cu ochi scánteitori si cu dintii inleştati, „de cându nisce burghezi au dreptulu de a judecá pe Voda alu loru,“ adause elu privindu tiénta in ochii lui Weiss.

„Departé de noi,“ protestá Sasulu, „de a ne arogá vre-unu dreptu pe care nu-lu avemu. Mari'a-t'a poti se faci si se desfaci dupa buna chibzuéla Mariei-t'ale, ér' noi datori suntemu a-ti dá ascultare. Inse, dupa vechile nóstre dreptati, numai atunci ne póte scóte Voda preste hotarele tierei, cându o facemu de voia buna, séu ni se dáu garantii pentru siguranti'a orasiului nostru.“

„Cu alte cuvinte nu veti veni de voia buna,“ observá Bathori muşcându-si buzele.

„Nu credu Mari'a-t'a, că-ci Brasiovlui nu este amenintiatu,“ replicá Weiss liniscitu, „si n'are nici unu zoru a se espune, fára garantii bune,

urgiei unui duşmanu, care la cele din urma póte fi isbënditoriu.“

„Dar' apoi ce garantii cereti?“ intrebá Bathori restitu.

„Garantii, că orasiulu nostru va fi feritu in ori-ce casu de arm'a si de foculu duşmanului,“ respunse judetiulu.

„Ei bine, pe onórea mea de Domnitoriulu, ve fagaduescu că mai bine voiu mori decátu se îngaduescu asemenea lucru,“ dîsè Bathori cu focu.

„Onórea Mariei-t'ale este unu scumpu, unu pretiosu odoru si tocmai de ace'a n'ai trebui s'o angagiezi la unu lucru, care nu atérna numai dela vointi'a Mariei-t'ale,“ observá Weiss serbatoresce.

„Ce feliu,“ strigá Bathori, „indrasnesci a te indoi de mine?“

„Nu de Mari'a-t'a me indoiescu ci de sortile luptei,“ reflectá Sasulu.

„Ce garantia se-ti dáu, déca nu te multiamesci cu vorb'a mea de Voda,“ esclamá Bathori plinu de ciuda. „Dî mai bine că sunteti nisce fricosi, că acésta garantia nu este decátu unu vilu pretextu, cá se scapati, sciindu bine, că nu-su in stare a ve multiamî in acésta privintia.“

„Iertare, Mari'a-t'a!“ dîsè Weiss pânditoriulu si vorbindu raru cá-si-cându ar' fi resêmfitu, órecare gena intru rostirea cuvintelorú urmatóre, „déca voiesci, poti pré bine se ne asigurezi in contr'a urgiei lui Sierbanu Voda...“

„Cum, in ce chipu?“ 'lu intrerupse Bathori cu vioitiune!

„Dându-ne in pastrare,“ dîsè Weiss incetu si cu o mica vibratiune in vócea s'a, „pe fic'a lui.“

„Vóue pe fic'a lui Sierbanu?“ repetá Bathori.

„Da, că-ci presentia ei in orasiulu nostru ar' fi cea mai buna sperantia, că Sierbanu invigatoriulu va trebui se ne crutie,“ observá Weiss.

„Fia!“ esclamá Bathori dupa o tacere mai indelungata in care se chibzuise in sine. „Dar',“ adause elu, „déca voiu invinge eu si speru dela Domnedieu, că asiá se va face, datori veti fi se mi-o dati inapoi.“

„Lucru firescu, Mari'a-t'a,“ dîsè Weiss, ér' zimbetulu malitosu ce-i contorsioná puçinu coltiurile gurei, nu prevestiá nici-decum victori'a acceptata de Bathori.

„Poti s'o iái dara si s'o duci cu d.-t'a,“ dispuse Domnitoriulu. „Máne, multu poimáne vei veni cu deice mîi de ostasi pâna aici, ér' déca cumv'a vomu fi siliti a ne retrage pâna se nu ne sosesci cu ajutoriulu, 'ti voiu trimite stafete, care te voru informá despre vointi'a mea!“

„Déca vei îngaduî Mari'a-t'a me voiu întórce numai decátu la Brasiovu, dar' singuru, că-ci la noi tôte mergu cu buna regula,“ respunse Weiss. „Trebuie mai ántâtu se me intielegu cu sutasii, apoi voiu veni dupa Domniti'a si o voiu duce eu singuru la Brasiovu. Intr'ace'a resboinicii orasiului se voru pregatí asiá încâtu indata dupa asiediarea ficei lui Sierbanu Voda la unu locu siguru in

orasiulu nostru, voi putea sta la poruncile Mariei-t'ale cu ostasii ceruti."

"Dar' bine jupâne judetie," facu Bathori, "pâna se implinesci toate aceste afurisite de forme, Vlahii pote se-mi reschireze ostenia. Nu poti se grabesci treb'a, se mai tai puçinu din vorb'a multa ce voiti se faceti."

"Nu Mari'a-t'a," replicâ Weiss decisu. "Deca asiu intrâ acum in Brasiovu cu fet'a lui Sierbanu Voda si decâ asiu spune concetationiloru mei cum m'am intielesu cu Mari'a-t'a, s'ar' redicâ o fortuna de urgie impotriv'a mea si Brasiovenii chiar' in ciud'a nôstra nu ar' voi se scie de nimicu."

"Bine, bine," 'lu taiâ Bathori. "Plêca si vina câtu mai degreaba. Fet'a ti-se va predâ indata ce o vei cere."

"Êta me ducu. — Dar' inca o rogare mai am Mari'a-t'a," dîsè Weiss.

"Spune-mi ce vrei?"

"Pentru câ se nu-ti mai facu nici o supere cându voi veni dupa fet'a," continuâ Weiss cu o emotiune retienuta, "te rogu a me aretâ pazitoriloru ei si a le ordonâ facia cu mine se mi-o predea ori-cându asiu veni s'o iau."

"Bine, hai se ispravimu indata cu ast'a," si Bathori apucâ spre cortulu Rucsandrei.

"Parol'a Mariei-t'ale o retienu pentru pre-darea fetei," reluâ Weiss pe drumu mergendu.

"Ce voiesci se dîci cu ast'a?" intrebâ Domnitoriulu mereu restitu.

"Voiescu se te rogu, se nu-ti iai sêm'a in privint'a fetei si se n'o duci care-cumv'a cu Mari'a-t'a, ci s'o lasi in paz'a de pâna acum, chiar' decâ din întemplantare in decursulu acestei nopti vei fi silitu a te retrage, câ-ci eu mâne in zori de di voi veni dupa ea."

"Fia, la dracu, totu precum voiesci," esclamâ Vod'a pierdiendu-si rabdarea, "dar' asiâ se scii, câ decâ ai indrasni se nu te tienu de cuventu si se nu-mi vii in ajutoriu cu ostasii Brasiovlui, atunci vai si amaru de dîlele t'ale."

Weiss nu response nimicu, câ-ci sosisera dinaintea cortului Rucsandrei, unde Bathori dete ordinile necesare.

Judetiulu Brasiovlui, dupa-ce se convinse, câ toate suntu cum le dorise elu, plecâ.

"Este inse bine intielesu, câ-mi vei redâ pe fiic'a lui Sierbanu indata ce vomu fi batutu pe tata-seu."

"Negresitu," response Weiss, in sine inse adause: "porumbiti'a in ghiarele vulturului! Acestu lucru nu va fi nici-odata cu voi'a mea."

Cum ajunse a-casa avu grigia a se convinge, decâ o intrare secreta, care de dincolo de murii Brasiovlui conduceâ in gradin'a s'a, erâ inca practicabila si totu-odata 'si facu multu de lucru in fundulu curtii s'ale.

Nimeni n'a potutu afla ce a pusu la cale in ace'a sêra.

(Va urmâ.)

TEOCHAR ALEXI.

Bunic'a si nepotielulu.

(Urmare.)

IV.

Amu amintitu câ vieti'a bunicei a fostu o munca continua. Pierdiendu-si tota averea in urm'a unui falimentu, si-a alesu o ocupatiune modesta si s'a nisuitu din toate poterile s'ale a-si insusi frumoșele calitati: curatieni'a si economisarea, pre cari — calitati — le-au intaritu din ce in ce etatea.

Si acest'a a fostu unu norocu mare, de ore-ce nepotielulu posedea cu multu mai multe capriçii decâtu câ se potta fi crutiatoriu, si mintea lui copilarêscâ nu-i sioptiâ inca nici-decum "iubirea ordinei." Acest'a o documenteza si urmatoriulu casu:

"La diu'a s'a onomastica, Josifu a capetatu unu orologiu de argintu dela unu unchiu alu seu. Acestu orologiu nu potemu dice câ ar' fi fostu tare frumosu, mâ nici nu umblâ chiar' bine, dar' totusi sunâ tic-tacurile s'ale, ce'a ce asiâ de multu incântâ pre Josifu, incâtu in orele s'ale libere, cea mai placuta ocupatiune a s'a erâ se deschida coperisiulu din dosulu orologiulu si se privesca incet-continuu rotilele celea mișcatore. Dar' acestoru rotitutie nu le prea placeâ admirarea nepotielului; nu, mai alesu atunci, cându prelânga admirare nepotielulu le mai si atingeâ cu degetulu, ce'a ce Josifu faceâ foarte adese-ori. Adi esaminâ un'a, mâne alt'a, pâna ce in urma — lucru naturalu — rotitutiile au refușatu invertirea si orologiuulu a statu. Josifu a desperatu. A inceputu a-lu scuturâ, a-lu inverti, dar' toate erâu in zadaru. Ce se faca? Cum se dirêga orologiuulu? Acest'a erâ intrebarea cea mare. Atunci i-a venitu in minte, câ fiindu elu odata morbosu, l'au asediatu in patu si mediculu se indatinâ a dice bunicei s'ale: "Deca va odichni liniscitu si va stâ in caldura nu-i va fi nimicu!" Asiâ-dara a cautatu sub unu armariu (sicriu) unu papucu vechiu captusitu, pe care bunica-s'a nu-lu mai folosiâ, a asediatu cu multa ingrigire in elu orologiuulu, dîcându intru sene: "Se va vindecâ desigurulu decâ odichnesce in acestu locu caldu."

Dupa o septemâna a luat u înainte papuculu, a privitu orologiuulu cu atentiune, si-apoi la tienutu la urechia, — nici o indreptare, nici unu sgomotu. Josifu inse nici acum n'a bagatu de sêma, câ e foarte gresitu rationamentulu seu, elu si acum mai credeâ, câ orologiuulu ast'felu ingrigitu se va vindecâ. — In sfêrsitu a trebuitu se destainuesca bunicei totulu, care apoi a si diresu orologiuulu, dar' totu-odata s'a dechiaratu serbatoresce, câ pâna ce nu va fi mai intieleptu, nu 'lu va mai dâ pe mân'a lui.

Dar' Josifu totu nu s'a intieleptitu. Aprins'a lui fantasia 'lu ducea mereu in ispita si-i sioptiâ multe gânduri extraordinarie.

Celu mai bunu prietinu ce avea in institutu erâ fiulu unui capitanu de husari. In o joi, care erâ di libera pentru scolari, prietinelulu lui Josifu a povestitu in present'a aloru trei colegi ai sei, câtu de curiosi suntu pantalonii de calaritu a

husariloru; de amândouă laturile sunt sfêrticati si-apoi imbumbati cu o multime de bumbi. Acésta istoria intru atât'a a placutu lui Josifu, încâtu in mediuloculu chiuitoriloru de bucurie ale soçiloru sei a strigatu:

Ce lucru desfatatoriu ar' fi, déca si noi ne-amu sfêrtică pantalonii si-apoi ne-amu imbumbá cu nasturi!

— Asiá e! Asiá e! Incepe numai! strigara cei-alalti.

— Eu cercu numai dati-mi unu cutitu!

Intru atât'a copii totu-de-a-un'a se afla unulu, c re se aiba si cutitu. Josifu s'a apucatu de lucru si a inceputu se-si descóse pantalonii. Intru atât'a s'a confundatu in lucrulu seu, intru atât'a l'a entusiasmatu placerea pretiniloru exprimata prin strigari de bucuria, încâtu nici cá i-a mai trecutu prin minte, cá de unde va luá bumbi, séu cá pantalonii descusuti de susu pâna josu, cine-i va cóse éراس cum au fostu. — Abiá a taiatu celu din urma firu de atia, cându servitoriulu institutului a intratu la densusu si i-a dísu:

Domnulu Josifu e rogatu a merge in salonulu de acceptare. Bunic'a d.-s'ale e aici! . . .

Ce lovitura de trasnetu! — Parintii totu-de-a-un'a se presenta in tîmpuri asiá de ne-acomodate!

Ce se faca acum? Numai ce nu póte se se presente inaintea bunicei s'ale in ast'feliu de pantaloni descusuti, a càroru pârti cá atâtea stindarde fluturá in aeru la fie-care pasiu. Spre norocirea s'a elu érá unu copilu care se sciá aflá in óri-ce impregiurari.

— Amiciloru! — strigá elu soçiloru sei, — indata se diregemu ce am stricatu! Aduceți încóce naframele vóstre de busunariu si dela gútu. Am se-mi legu cu ele pantalonii si de me va întrebá bunic'a cá de ce sum legatu ast'feliu, i voiu respunde cá totulú e „una jocarie.“

Si pre cum a dísu asiá a si făcutu. — Cu pantalonii legati preste totu cu naframe de-a colegiloru sei, s'a prezentatu bunicei s'ale in salonulu de acceptare, in firm'a sperantia, cá bunica s'a nu va observá nimic'a.

— Indurá-te Dómne! Ce-i cu tine?!

— Nimic'a bunica, ast'a e numai o jocarie!

— Ce feliu de jocarie?

— „Joculu naframiloru“ bunica; oh! si nu-ti poti inchipui ce frumosu si petrecatoriu e joculu acest'a.

Dar' amagirea acést'a nu a potutu tiéné multu si bunic'a numai decátu a gâcitu totu lucrulu.

— Se póte — disè bunic'a rece, — dar' pentru ace'a mergi si-ti iá pantaloni, cá-ci asiá nu poti remâné. Mâne ti-voiu luá pantaloni noi in loculu acestor'a, — in loculu celoru rei.

Liniscea bunicei a facutu pre bietulu Josifu se incremenéscá.

— Chiar' bine, — continuá totu cu recéla bunic'a, — cá mi-am economisatu si eu, serac'a de mine, nesce bani pentru o haina de érna; acesti'a dóra 'ti voru ajunge tfe pentru o parechia de pantalonu.

— Si . . . — disè copilulu ing'albinindu — hain'a t'a?! . . .

— Me voiu lipsi de ea.

— Dar' te vei reci . . .

— Cine ce are? déca nu potu face altu-mentrea!

— Si déca te vei imbolnavi?

— Nu voiu fi eu caus'a!

— Nu, ci eu! strigá copilulu desperatu; si cu acést'a a inceputu a plânge in unu modu asiá de dorerosu, încâtu bunic'a nu l'a potutu contenti decátu promitiéndu, cá si lui i va cumperá pantaloni, dar' si ei 'si va cumperá hain'a. — Dupa prândiu bunic'a l'a cerutu din institutu si conducúndu-lu a-casa i-a vorbitu ast'feliu:

— Acum siedi si asculta-me.

Copilulu s'a asiediatu pre scaunu cu cea mai mare seriositate si cu o atentiune incordata a ascultatú urmatóarele:

— Miculu meu Josifu! nu preste multu vei implini doi-spre-diece ani, — mâne, poimâne vei deveni barbatu; si e aici tempulu, cându omulu trebuie se vorbésca întieptiesce cu tine. Copilulu meu, suntu erori, cari si din partea avutíloru suntu totu erori, dara, cari in omulu seracu nu-i iertatu se le afei; intre acestea erori celea mai mari suntu: lips'a crutiarei séu cu alte cuvinte: prad'a neprecugetata. Vedi, fâra cá se fimu seraci, stamutare departe de ace'a, cá se ne potemu tiéné avuti; si acoperirea démna si cinstita a lipseloru nóstre, o potu duce in deplinire numai prelânga crutiare, ordine, buna impartire si multa gândire. Crescerea t'a, miculu meu prietinu, 'mi costa fórte multu. Am voitu se fi asiediatu in unu internatu bunu, dar' acestu internatu si intrég'a provisiune, mie 'mi costa pre anu 1500 franci; am voitu cá si tu se fii imbracatu asiá de frumosu cá si colegii tei, se aibi atâtea càrti si invetiatori cá si ei, — dar' tóte acestea, me costáu multa abnegatiune si multu sacrificiu. Bucurosú asiú fi voitu cá se nu-ti descoperu lucruri de acestea tfe, — dar' me vedu silita a-ti spune adeverulu, de óre-ce acest'a 'lu credú uniculu modu ce te-ar' invetiá si pre tine a cunósce valórea baniloru.

Josifu ascultá cu atentiune incordata.

— Ai observatu cum in deminetiele de érna, eu me scolu inca inainte de a veni servitórea in chilia; ai observatu, cá eu ins'a-mi aprindu foculu in cuptoriu; 'ti poti insemná apoi, — cá eu lemnele din launtrulu cuptoriului le acoperu cu cenusia umeda, érá pre celea ce remânu afara, nu le aruncu numai in launtru preste olalta, dupacum s'au indatinatu servitorii, ci le ordinezu ast'feliu, încâtu se póta capetá aeru de desubtu si nu din laturi. Sci tu óre pentru ce le facu eu tóte acestea? Pentru-cá lemnele acoperite cu cenusia tiénu dóue díle in locu de un'a; pentru-cá lemnele asiediate bene, ardu cu multu mai incetu si dáu de dóue ori atât'a caldura câtu celea reu asiediate; in sfêrsitu pentru-cá impartirea buna a aerului ne duce la rezultatulu: cá totu ce'a ce arde — incaldiesce, si totu ce'a ce nu incaldiesce

— nu arde. Si acum 'ti voiu esplicá pentru ce me ingrigiescu ast'feliu de tóte; pentru ce me scolu la etatea mea in tóta deminétia in chilha fàra focu? Pentru-cà prin acést'a crutiu multe lemne, si banii ce nu trebuie se-i dáu pe lemnele crutiate i folosescu la cumperarea multoru obiecte placute si folositoare pentru micutiulu meu nepotielu.

Lui Josifu i-ar' fi placutu se plânga.

— Poti vedé din acestea, — continuà betrân'a femeia ridiëndu, — cà nu are dreptu proverbiulu ce dice: „Chiar' si nebunulu scie face focu bunu,“ — la nebuni ar' fi trebuitu adause si bunicele

Lui Josifu i-ar' fi placutu se rîda.

— 'Mi arunci câte odata — începù din nou betrân'a femeia — pentru-cà tu esci fôrte vanu façia de bunica-t'a... — Ce'a ce e fôrte naturalu altumintrea — fiindu-cà câte odata me numesci soçi'a t'a.

— Asiá e, asiá, — tu esci soçi'a mea! —

— E bine, — ai aruncatu câte odata soçiei t'ale, cà nu se chichesce de ajunsu, cà un'a si ace'asi pèlaria o pórta prea multu tîmpu; — dar' acést'a provine de acolo, cà de câte ori me ducu se 'mi cumperu pèlaria, totu-de-a-un'a 'mi punu întrebarea: „Óre n'ar' fi mai bine, cà in loculu pèlariiei mele, se cumperu miculu meu Josifu o caciula!?“

Pre Josifu l'a costatu multa fortiare cà se nu erumpa in lacrimi.

— Se-ti mai povestescu inca copilulu meu? Câte odata ai auditu dela mine, cà pentru ace'a beau cafa mestecata cu cichoria*), cà-mi mai place asiá. Am mintitu cându am disu acést'a. In tempu de 20 de ani am mâncatu in continu cafea curata de mocca, — si de óre-ce in privintia licairei eu sémènu fôrte multu cu mâtia cea mai mica a nóstra — poti crede, cà-mi cadeá tare bene; dar' mocca e cu multu mai scumpa decâtu cichori'a si déca in totu cursulu septemânei asiu bea mocca: cum asiu fi óre in stare a pune la dispositia Josifului meu acea mica ojina de dominec'a?

Oh! la acestea cuvinte, Josifu nu si-a mai potutu tièné lacrimile. — Elu a eruptu in unu plânsu desperatu si amar!

(Va urmá.)

(Ernest Legouvé.)

G. Simu.

*) Cichori'a e unu feliu de planta, care la noi se gasesce in stare selbateca. In unele locuri inse se cultivéza in mesura mare. Din radecinele grase ale acestei plânte se preparéza cafa de cichore, — care in sene nu e cafa, ci se folosescu numai prelânga cafa de mocca, fiindu mai eftina. — Cafa de mocca e fôrte scumpa si numai familiile mai bogate 'si potu permite luculu de a-o folosi ne-amestecata cu cichore. Nici o specie de cafa nu are gustu si mirosu placutu cà cea de mocca. Ea consta din grauntie merunte, turtite si petróse, — colórea i-e galbenaluminósa trecătoare in verdia — grauntiele i-suntu întregi si fôrte curate. Din Mocca se trasportá prin lume abia 450.000 chlgr., si si din acestea inca fôrte puçine ajungu pe piatile Europei, ast'feliu încátu cafa ce noi o folosimu sub numele de cafa de mocca de celea mai de multe-ori nu e din Mocca, ci suntu grauntie mai merunte alese din cafa de Levant'a si Jav'a. Cafa de Mocca cea mai buna este ace'a ce se trasportá la noi prin Alexandri'a.

Not'a traducatoriului.

DIVERSE

Cronica. — Scól'a civila de fete cu internatu a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului român, in anulu acest'a este benecercetata. Numerulu interneloru trece preste 50, a esterneloru asemenea; si asiá preste totu are preste un'a suta de eleve. — Corpulu didacticu in frunte cu Directorele Josifu Popescu dáu destula garantia cà fetitiile romane voru fi impartasite in acestu institutu in o buna educatiune si instructiune.

Ordinea de casa in internatulu si scól'a romana civila de fete in Sibiu.

a) Intrare neconditionata in tóte localitatile institutului au numai organelu aplicate in institutu.

b) Visitarea institutului se póte permite parintiloru sèu tutoriloru eleveloru, sèu preste totu ori si-carei persóne onorabile; numai inse in óre, cându elevele nu voru fi conturbate si numai cu scirea directiunei si sub conducerea directorului respective a directórei sèu a unui organu substituitu de dènsii.

Internatulu nu se póte cercetá fàra scirea directórei.

c) A cercetá elevele interne in ori-si-care di, se póte permite numai parintiloru sèu tutoriloru, cari nu suntu cu locuintia in Sibiu. — Publiculu din locu se va permite cercetarea eleveloru interne numai in Domineci si serbatori, la órele cându elevele nu suntu ocupate si numai câte odata in septemâna.

d) Persónele, cari vinu se cerceteze elevele voru fi conduse de portariulu institutului in sala de convorbire Nr. 16, unde voru acceptá, pâna-cându elev'a sèu elevele numite, cu scirea si permisiunea directórei se voru presentá. Numele cercetatoriloru se introduc intr'o carte, care stá deschisa pre mès'a din sala de convorbiri.

Nu este permisu a aduce cu ocaziunea visiteloru victualii sèu zacharicale pe sém'a eleveloru.

Dupa órele 7 sèr'a nici o persóna straina nu mai are intrare in institutu.

e) Visitarea personalului ajutatoriu asemenea nu este permisá fàra concesiunea directórei.

f) Pentru a poté esecutá cu rigorositate cele prescise in punctele precedente, portalele institutului au se fie in totu-de-a-un'a incuiate, ér' portariulu este responsabilu cà nimenea se nu între fàra scire in edificiuu institutului.

g) Directorulu va publicá stipulatiunile acestei ordinii de casa, cari privescu publiculu externu, prin afisiare la locu potrivit.

h) A tri óte victualii sèu bani la mân'a eleveloru se va permite numai cu scirea si invoieirea directiunei. Déca acést'a va face observarea, cà pentru careva dintre eleve ast'feliu de trimeri au efecte stricatióse in privintia educativa sèu sanatará, acelea nu se voru mai admite.

Contele Albin Csáky, comite supremu a Scepusiului si v.-preside a casei magnatiloru, a fostu numitu de ministru alu culteloru si instructiunei publice — in loculu reposatului A. Trefort.

Donatiune. Simeonu Popoviciu fostu notariu comunalu a repausatu in Hunedóra — lasându fondulu „Asociatiunei transilvane p. lit. si cult. pop. rom.“ cinci sute floreni v. a. Eternu-binecuvantata-i fia amintirea! — Cátu de multi imitatori!

Congresulu ordinaru nationalu-besericescu alu metropoliei române gr. or. din Ungari'a si Tran-

silvani'a este convocatu la beseric'a parochiala din cetatea Sibiiu pe 1/13 Octombrie a. c. la 9 ore înainte de améidiadi.

Pentru Academi'a romana a testatu banche-
rulu Jacobu Neuchot din Jasi 20.000 de franci.

Pompierii Ministrulu de interne a emis o ordinatiune, conformu carei'a in tote satele, cari suntu din celu puçinu 50 de case trebue se se constituie o reuniune de pompieri, dupa unu statutu anumitu. Fie-care comuna se-si aiba recuise-tele necesare pentru stinsulu focului, si in comunele, in cari nu suntu isvóre de apa, se se sape din partea comunei cu ori si ce pretiu celu puçinu o fântâna.

Inmultirea artilleriei. Ministrulu comunu de resboiu a decisu a-se infintia prelânga regimentele de artillerie dislocate in Ungari'a: 4, 5, 6, 7, 12 si 13 inca câte o baterie pentru fie-care. In casu de resboiu se voru intrebuintia aceste baterii prelânga divisiunile de honvedi cu menirea de artillerie teritoriala.

Flotil'a romana se imbogatesce din anu in anu. In anulu acest'a se va imbogati cu 7 bastimente: inercușiatoriulu „Elisabet'a“, canonierele „Oltulu“, „Siretulu“ si „Bistriti'a“, torpilorele „Smeulu“, „Naluc'a“ si „Sborulu“. Torpilorele construite in Franci'a voru fi inarmate cu torpile automobile si cu tunuri de tiru. Canonierele suntu inarmate cu tunuri revolveru Hotckiss.

Dlu Dr. Corneliu Diaconovich directorulu fõiei „Romaenische Revue“ a fostu numitu la 9 Sept. a. c. membru corespondentu onorariu alu Academiei „Stella d' Italia“ in Chieti.

Dr. Ioanu Hosanu, medicu românu stabilitu in Gräfenberg (Silesi'a), a fostu decoratu de regele României Carolu I. cu ordulu: „Cavaleru alu corõnei României“, in considerarea serviciilor emiamente, ce i-a prestatu regelui in tẽmpu de 4 septemâni, câtu a statu la baile de-acolo.

Femei meseriasie in Anglia. In Angli'a suntu 347 femei, cari se ocupa cu faurari'a si lucra cu ciocanulu; — 9138 femei facu cuie de potcovõe; — 18,592 se ocupa cu legatulu cartiloru; si 2302 suntu culegatore in tipografii; — 1180 se ocupa cu pictur'a; — 67 gravõza; — 37,518 suntu in-grigitõre de bolnavi in spitale si 1300 se ocupa cu fotografi'a.

Hymen. — Dlu Jacobu Muresianu, profesoru de mica la gimn. sup. din Blasiu si redactore revistei „Mus'a romana“, si-au celebratu cununi'a cu domnisiõra *Mari'a Ottil'ia Brendusianu* in 4/16 Septembrie in beseric'a catedrala din Blasiu. Dupa cununia a urmatu mеса intinsa si bogata su durat'a carei'a s'au cetitu preste 50 de telegrame de felicitare sosite la adres'a miriloru. Apoi a urmatu jocu, care a tĩnutu pâna de câtra diua, cându tener'a parechia, petrecuta de o parte a rudeniiloru si õspetiloru, au plecatu in cale'oria nuptiala la Români'a. — Cordiale urrari de fericire tenerii parechie !!!

Necrologu. A repausatu *Ioanu Antonelli* canonicu in Blasiu — in etate de 61 ani. Dẽnsulu pâna ce erá sanetosu a sciutu stá totu-de-a-un'a la inaltimea misiunei s'ale — atãtu cá profesoru

la gimnasiulu din Blasiu, câtu si mai alesu cá vicariu in Fagarasiu si mai in urma cá si canonicu si directoru gimnasialu in Blasiu. — Fiã-i tierin'a usiõra si amentirea eternu-beneceventata!

Notitie. — Isteri'a furculitiei. — Unu profesoru italianu, *Giovani Lumbraso*, a facutu unu studiu micu dar' interesantu despre istori'a furculitiei. Lumbraso arata, cá in anticitateea clasica furculiti'a nu erá cunoscuta. Elu citeza pe autori, care dau prescriptiuni ameauntite, cum se se apuce delicata bucatele — cu degetele. Acum vre o mie de ani se ivesce for cheta; si anume in cronic'a venetiana a lui *Damiano* se mentioneza, cá furculiti'a a fostu introdusa in Veneti'a de o princesa bizantina. Inse inovati'a n'a fostu bine primita de Venetiani. Tẽmpu de doi secolu furculiti'a n'a facutu progrese in Itali'a; si mai puçinu norocu a avutu in restulu Europei. In anulu 1360 ea se ivi in Florentia, — dar' Lumbraso se indoiesce cá a fostu o furculitia, ci unu feliu de fõrfeci, portate de dame atẽrnate de rochie. — In véculu alu XVI-lea se intinse usulu furculitiei in Franci'a, apoi in Germani'a si — lucru ciudatu — in Anglia se ivesce numai in véculu alu XVII-lea.

Oulu de gaina si cocosiulu. Profesorulu Heller din Holstein sub acestu titlu a tĩnutu unu discursu in societatea plugariloru. — In acest'a a declarat cum parerea latita in poporu, cá gainele numai atunci ne produca multe õue, deca intre gaini avemu si cocosiu, e de totu ratacita; ma din contra, dupa dẽnsulu, indata cându õuele nu le folosimu pentru plamada, adeca nu le adunamu cá din ele se se scõta pui, cocosii trebue delaturati. Profesorulu Heller sustiene: cá in casulu cându cocosiulu umbra cu gainile, õuele sub acestu tẽmpu dobãndite se strica mai de graba; de ace'a deca voimu se adunamu õue pentru trebuinti'a casei, cu deosebi pentru de ale pastrá pe erna, cocosiulu trebue inchisu.

Laptele care se intinde. Adese-ori aflamu, cá laptele dela vaci se intinde intocm'a cá viulu celu stricatu. Multu tẽmpu nu s'a sciutu caus'a de unde provine morbulu acest'a, cu atãtu mai puçinu modulu prin care se se vindece; prin urmare parerea tuturor'a s'a indreptatu intr'acolo: cá vac'a nu e sanetõsa, ori constructiunea ei nu e buna. In fine cetimu intr'o fõia din Germani'a, cum morbulu acest'a totu-de-a-un'a numai acolo s'a aretatu, unde vacile s'au hranitu in tote dillele regulatu cu tẽritie socotindu 4—5 funti la dõ de unu capu. Unu economu germanu din Elveti'a asiã a descoperitu acest'a, cá dela vacile, cari au datu lapte de acest'a, adeca cari au suferitu de acestu morbu, din nutretiu a delaturatu mai ân-tãiu trifoiulu, dupa ace'a fẽnulu, apoi pe rẽndu tote soiurile cá 8—10 dõle. Cându a detrasu tẽritiele, in dõu'a a 5-a laptele a incetatu de a se mai intinde, prefacõndu-se in fluidu subtire naturalu. De aci urmõza, cá trebue se tĩnemu regula si la hranirea vaciloru cu tẽritie, adeca se le dãm numai in proportiune cu celelalte nutretie.

Glume. — **Ce-a mai remasu.** — Doi inși se preumblău printr'o moșia.

Unulu din ei dîsè celui-alaltu, aretându-i o localitate: — Uite pe aci aveăm eu odata nisce mori de ventu.

— Oh! vedu; morile nu mai suntu acum, dîsè celui-alaltu, dar' vîntulu inca este

Prea incredinta. — O dómna dîceá despre o amica a s'a, cá déca se póte compará cu roz'a, in ce privesce fragedímea, n'ar' poté fi asemenata cu vioréu'a, incátu privesce modestí'a.

— Uite, femeí'a ast'a are atát'a amoru propriu, incátu déca ai lasa-o unu sfertu de óra nymai, fie chiar' cu unu maimutióiu, ea ar' crede, cá se strímba si se schimosesce numai pentru dèns'a.

Actu de identitate. — Tênerulu X., e secretariu la o primarie.

Unu domnu se presinta inaintea lui pentru o afacere.

— Poteti a ve probá identitatea? intrebá X...

— N'am la mine nici o hártia, respunse celu intreatu.

— N'aveti actulu de casatorie? Nici celu de nascere?

— Nu, domnule secretariu.

— Atunci, dîsè X... aretatí-mi celu puçinu actulu d.-vóstru de decesu! (Estrasulu din matricul'a mortíloru) —

Pentru cene-i mai cu ingrigire. — Unu domnu vine la unu doctoru.

— Doctore, dîsè elu, a-ti ordonatú acum câteva díle femeíei mele báile de Contrexeville.

— Da, respunse doctorulu, numai unu anotimpu macaru in acésta statiune thermala í-i va face mare bine.

— Vai! doctore, suntu silitu se nu-ti implinescu ordonanti'a d.-t'ale, dar' te rogu se tramiti pe nevést'a mea la Vichy.

— De ce?

— Pentru-cá se potu duce si pe amant'a mea la Vichy, fiindu-cá aceste ape í suntu fórté necesare.

Dela academia. — Savantulu membru insarcinatu cu respunsulu la unu discursu de receptiune alu unui nou alesu, e fórté darnicu in laude.

— ... Si intr'adeveru, ilustre colegu, sciinti'a 'ti datoresce cele mai stralucite si ingenióse descoperiri asupr'a putrediciunei tiesaturiloru, unde resida consciinti'a omenésca si asupr'a mestesiugulu de a esploată cu unu succesu incomparabilu depositele cele mai neplacute ale organismulu umanu. Bine ai venitú dar' intre noi, ilustre colegu!

Ce rogatiune se dica sér'a la culcare? intrebá óre-cene pe unu preotu.

Intreatulu respunse: — Dí Tatalu nostru, si dupa ace'a urmatórea rogatiune: „Dómne pazesce-me de seraculu imbogatítu, de camatariu, de moiculu spariatu, de tutel'a unni advocatu, de acei care jura pe consciinti'a si onórea loru, si de rud'a celu pismataretiu.“

Responsulu macelariulu. — O cocóna, care se dîceá cá are o inima fórté sémítitóre, intr'o dí dîceá macelariulu seu, cá de ce si-a luatú o meseria asiá de crunta.

— Cum poti, í-i dîceá ea, se aibi crudímea de a omóri acésti sermani mieișiori?

— Dómna, respunse macelariulu uimitu, nu cumv'a 'ti place mai bine se-i mánânci víi?

Cea din urma nebunía. — Óre-cine, dupa-ce a tráitu prea neregulatu, se casatori.

Esíndu din beserica, unde se sevérșise cununi'a, sócr'a lui 'lu luá la o parte si-i dîsè:

— Acum s'a facutu pasulu celu mai importantu si credu, cá de-aci inainte te vei lasá de nebuniele t'ale.

— Negresítu, mama, respunse ténérulu te incredintiezú, cá acést'a a fostu cea din urma.

Invierea lui Lazaru.

In presentí'a unui doctoru

Despre Lazaru se vorbiá,

Cum prin forti'a cea divina

Revenise víet'u s'a.

— Fia, doctorulu respunse,

Faptulu nu e de miratu, —

Se fi muritu de-a mea mâna

Scíu cá n'ar' fi re'nvíatu!

S'a sfersitu. Dupa o víetía conjugala abí de doi ani, dóm'n'a se plânge cátra soçíulu seu:

— Ah, cátu de curundu s'a sfêrsítu iubirea t'a.

— Nu mai curundu decátu zestrea t'a.

Tréb'a gustulu.

— Cautá la Regin'a, ce frumósa-i si ce gustu bunu are.

— O, lasá-o in pace cu gustulu ei, — ce mai gustu e si acel'a, cá in locu de unu ofíçieriu de husari, se-si aléga de barbatu unu bancheriu plesivnu si betránu.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: NICOLAE FEKETE-NEGRUTIU.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu 1888.